

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه پیام نور استان تهران

مرکز غرب تهران

پایان نامه برای دریافت مدرک کارشناسی ارشد

رشته علوم اقتصادی

گروه اقتصاد

اندازه گیری رقابت در صنعت بانکداری کشور، با رویکرد

پانزار- راس

جمال زارعین

استاد راهنما: فرهاد خداداد کاشی

استاد مشاور: یگانه موسوی جهرمی

مهر ۱۳۹۱

شماره .....
تاریخ .....
پیوست .....

تصویب نامه

پایان نامه کارشناسی ارشد رشته علوم اقتصادی تحت عنوان:

" اندازه گیری رقابت در صنعت بانکداری کشور با رویکرد پانزار-راس "

ساعت: ۱۳

تاریخ دفاع: ۱۳۹۱/۰۷/۰۹

درجه ارزشیابی: عالی

نمره: ۱۹.۵
نوروز ۱۳۹۱

هیات داوران:

امضاء	مرتبه علمی	نام و نام خانوادگی	داوران
		جناب آقای دکتر خداداد کاشی	استاد راهنما
	رئیس	سرکار خانم دکتر موسوی جهرمی	استاد مشاور
	اعضای	سرکار خانم دکتر پاسبان	استاد داور

اینجانب جمال زارعین بین آبادی دانشجوی ورودی سال ۱۳۸۸ مقطع کارشناسی ارشد رشته علوم اقتصادی گواهی می نمایم چنانچه در پایان نامه خود از فکر، ایده و نوشته دیگری بهره گرفته ام با نقل قول مستقیم یا غیر مستقیم منبع و ماخذ آن را نیز در جای مناسب ذکر کرده ام. بدیهی است مسئولیت تمامی مطالبی که نقل قول دیگران نباشد بر عهده خویش می دانم و جوابگوی آن خواهم بود. دانشجو تأیید می نماید که مطالب مندرج در این پایان نامه (رساله) نتیجه تحقیقات خودش می باشد و در صورت استفاده از نتایج دیگران مرجع آن را ذکر نموده است.

جمال زارعین

اینجانب جمال زارعین بین آبادی دانشجوی ورودی سال ۱۳۸۸ مقطع کارشناسی ارشد رشته اقتصاد گواهی می نمایم چنانچه براساس مطالب پایان نامه خود اقدام به انتشار مقاله، کتاب، و ... نمایم ضمن مطلع نمودن استاد راهنما، با نظر ایشان نسبت به نشر مقاله، کتاب، و ... و به صورت مشترک و با ذکر نام استاد راهنما مبادرت نمایم.

جمال زارعین

کلیه حقوق مادی مترتب از نتایج مطالعات، آزمایشات و نوآوری ناشی از تحقیق موضوع این پایان نامه متعلق به دانشگاه پیام نور می باشد.

تقدیم به پدر و مادرم به پاس تمام لطفها و زحمتهایشان

شکرگزار خداوندی هستم که نعمت زیستن و آموختن را به من اعطا فرمود.

در ابتدا از تمامی راهنمایی ها و مساعدتهای جناب آقای دکتر فرهاد خدادادکاشی در مراحل مختلف نگارش پایان نامه و کلاسهای درس پربارشان تشکر و قدردانی می نمایم. در این راستا هم وامدار نکته سنجی ها و هم ستایشگر نظم و وقت شناسی و راهنمایی های علمی ایشان می باشم. صمیمانه از خداوند سلامتی و موفقیت روز افزون را برای ایشان آرزومندم.

از راهنمایی و مساعدت سرکار خانم دکتر یگانه موسوی جهرمی که با وجود مشکلات فراوان مرا در تدوین این پایان نامه همراهی کردند، تشکر می کنم و برای ایشان سلامتی و موفقیت روز افزون را آرزومندم.

از سرکار خانم دکتر فاطمه پاسبان که زحمت داوری این پایان نامه را برعهده داشتند، به لحاظ مطالعه دقیق این پایان نامه و ارائه نکات ریزبینانه در جلسه دفاع سپاسگزارم. آرزومندم همیشه در کمال سلامتی و موفقیت باشند.

در انتها از زحمات کلیه اساتید بزرگوارم در دانشگاه پیام نور واحد تهران غرب و علامه طباطبایی تشکر می نمایم، همچنین از کلیه کارکنان دانشگاه پیام نور واحد تهران غرب به ویژه جناب آقای معتمد زاده سپاسگزارم. از دوستان گرامی ام محمد رضایی پور، کریم نبی زاده و مهدی احمدلو به پاس همیاریهای علمی و نیز مساعدت در ویرایش پایان نامه کمال تشکر را دارم.

چکیده

با توجه به برنامه‌های توسعه اقتصادی و اهداف سند چشم انداز توسعه کشور، یکی از اهداف دولت در سالهای اخیر گسترش رقابت در صنایع مختلف می باشد تا از این طریق باعث گسترش کارایی و تخصیص بهینه منابع گردد. در این تحقیق با توجه به نقش حیاتی بانکها در اقتصاد کشور به بررسی رقابت در صنعت بانکداری ایران پرداخته شده است. به بیان روشهای مختلف بررسی رقابت که شامل روشهای مبتنی بر شاخصهای تمرکز (ساختارگرایان و نظریه کارایی) و روشهای مبتنی بر اطلاعات داده و هزینه‌ای بانکها (ایواتا، برسنان و پانزار-راس) پرداخته شد. ضمن بیان مزایای استفاده از روش پانزار-راس، به علت استفاده گسترده از این مدل برای اندازه گیری رقابت در صنعت بانکداری، این مدل برای بررسی رقابت در صنعت بانکداری کشور برگزیده شد.

برای بررسی وضعیت رقابت در صنعت بانکداری کشور، ابتدا نسبت تمرکز و شاخص هرفیندال هیرشمن برای سپرده‌ها، دارایی کل و تسهیلات اهدایی بانکها محاسبه گردید. که نتایج تحقیق تمرکز نسبتاً بالایی را در صنعت بانکداری کشور در اوایل دهه ۸۰ نشان می دهند. سپس با شروع تحولات نظام بانکی شاهد کاهش تمرکز و افزایش رقابت در این صنعت هستیم. شاخص HHI در دوره زمانی ۱۳۸۰-۸۶ در حال نزول است و تمرکز در بازار در حال کاهش است. اما در دوره زمانی ۱۳۸۷-۸۹ علاوه بر اینکه نرخ کاهش کمتر شده است در مورد سپرده‌ها حتی شاهد افزایش تمرکز هستیم. بنابراین می توان نتیجه گیری کرد: تحولات نظام بانکی در ۷ سال اول تاثیر بیشتری بر رقابت نسبت به ۳ سال دوم تحقیق داشته است.

در ادامه مدل پانزار - راس برای اندازه گیری آماره H ارائه گردید. برای تخمین درآمد تعدیل یافته بانکها از روش پانل دیتا با اثرات ثابت استفاده شده است. آماره H به دست آمده برای صنعت بانکداری ایران برابر ۰.۷۱۰۱۲۱ می باشد که حاکی از وجود شرایط رقابت انحصاری در صنعت بانکداری ایران می باشد. با توجه به ضرایب حاصل از مدل پانزار - راس می توان نتیجه گیری کرد؛ به علت منفی بودن کشش هزینه های سپرده به درآمد کل، با افزایش سود سپرده ها، درآمد بانکها

کاهش می یابد. با توجه به مثبت بودن کششهای هزینه پرسنل به درآمد کل و هزینه های عملیاتی به درآمد کل با افزایش هزینه های عملیاتی و هزینه های پرسنل درآمد بانکها افزایش می یابد. در ضمن با توجه به منفی بودن ضریب کشش دارایی کل به درآمد کل در صنعت بانکداری ایران صرفه های مقیاس وجود ندارد و بانکهای بزرگتر در سطح پایین تری از عملکرد نسبت به بانکهای کوچکتر هستند.

فهرست مطالب

فصل اول: کلیات تحقیق و اهمیت موضوع.....	۱
۱-۱ بیان مسئله.....	۲
۲-۱ اهداف تحقیق.....	۳
۳-۱ سوالات تحقیق.....	۳
۴-۱ فرضیه های تحقیق.....	۴
۵-۱ روش تحقیق.....	۴
۶-۱ ضرورت تحقیق.....	۵
۷-۱ واژگان و اصطلاحات کلیدی تحقیق.....	۶
۱-۷-۱ صنعت.....	۶
۲-۷-۱ بازار.....	۷
۳-۷-۱ عناصر بازار.....	۷
۴-۷-۱ رقابت.....	۹
۵-۷-۱ انحصار.....	۱۰
فصل دوم: مبانی نظری و پیشینه تحقیق.....	۱۲
۱-۲ روش های اندازه گیری رقابت در صنعت بانکداری.....	۱۳
۱-۲-۱ روشهای مبتنی بر شاخص های تمرکز.....	۱۳
۱-۲-۱-۱ تمرکز.....	۱۳

۱۴	۲-۱-۱-۲ منحنی تمرکز.....
۱۵	۲-۱-۱-۳ شاخص های تمرکز.....
۱۸	۲-۱-۲ نسبت تمرکز.....
۲۰	۲-۱-۳ شاخص هرفیندال - هیرشمن.....
۲۱	۲-۲ رویکرد ساختارگرایان (SCP).....
۲۲	۲-۲-۱ ساختار در صنعت بانکداری.....
۲۳	۲-۲-۲ رفتار در بازار بانکی.....
۲۴	۲-۲-۳ عملکرد در بازار بانکی.....
۲۴	۲-۲-۴ سیاستهای عمومی در بازار بانکی.....
۲۷	۲-۳ فرضیه کارایی (EH).....
۲۸	۲-۴ اقتصاد صنعتی جدید.....
۲۹	۲-۴-۱ مدل ایواتا.....
۳۱	۲-۴-۲ مدل برسنان.....
۳۳	۲-۴-۳ مدل پانزار-راس.....
۳۳	۲-۴-۳-۱ مدل پانزار-راس (P-R).....
۳۳	۲-۴-۳-۲ بیان ریاضی مدل پانزار-راس.....
۳۵	۲-۴-۳-۳ تفسیر آماره H.....
۳۶	۲-۴-۳-۴ تفسیر آماره H به صورت نموداری.....

- ۳۸ ..... ۲-۴-۵ مزایای استفاده از مدل پانزار- راس
- ۳۹ ..... ۲-۵ تاریخچه و پیشینه تحقیق
- ۳۹ ..... ۲-۵-۱ مطالعات صورت گرفته در خارج از کشور
- ۳۹ ..... ۲-۵-۱-۱ آکتان و مسعود
- ۴۰ ..... ۲-۵-۱-۲ عبد المجید و سوفیان
- ۴۰ ..... ۲-۵-۱-۳ متیو و دیگران
- ۴۱ ..... ۲-۵-۱-۴ ونگ و دیگران
- ۴۱ ..... ۲-۵-۱-۵ مکارچیان
- ۴۲ ..... ۲-۵-۱-۶ پائولوسکا
- ۴۲ ..... ۲-۵-۱-۷ گلوس و رولداس
- ۴۴ ..... ۲-۵-۱-۸ هانا همپل
- ۴۵ ..... ۲-۵-۱-۹ بیکر و هاف
- ۴۶ ..... ۲-۵-۱-۱۰ بیکر و گرونولد
- ۴۹ ..... ۲-۵-۲ مطالعه های صورت گرفته در ایران
- ۴۹ ..... ۲-۵-۲-۱ صفدر حسینی
- ۵۰ ..... ۲-۵-۲-۲ پیمان نوری
- ۵۱ ..... ۲-۵-۲-۳ نسرین شمسیان
- ۵۱ ..... ۲-۵-۲-۴ افسانه شفیع و جمشید پژیوان

- ۵۲ ..... ۵-۲-۵-۲ مهدی حمیدی صحنه
- ۵۲ ..... ۶-۲-۵-۲ مرجان نقدی نژاد
- ۵۳ ..... ۷-۲-۵-۲ میلاد کمیلی
- ۵۵ ..... فصل سوم: بانکداری در ایران و سیر تحولات صورت گرفته در ساختار این صنعت
- ۵۶ ..... ۱-۳-۱-۱ مرحله اول (۱۳۲۸-۱۳۶۷)
- ۵۷ ..... ۲-۱-۳-۲ مرحله دوم (۱۳۲۸-۱۳۳۸)
- ۵۷ ..... ۳-۱-۳-۳ مرحله سوم (۱۳۳۸-۱۳۵۰)
- ۵۸ ..... ۴-۱-۳-۴ مرحله چهارم (۱۳۵۰-۱۳۵۷)
- ۵۸ ..... ۵-۱-۳-۵ مرحله پنجم (۱۳۵۷-۱۳۷۷)
- ۵۹ ..... ۶-۱-۳-۶ مرحله ششم (۱۳۷۷-۱۳۸۸)
- ۶۰ ..... ۲-۳-۲ تحولات صورت گرفته در ساختار نظام بانکی کشور در دوره ۱۳۷۷-۱۳۸۹
- ۶۰ ..... ۱-۲-۳-۱ تاسیس بانکهای خصوصی
- ۶۳ ..... ۲-۲-۳-۲ خصوصی سازی بانکهای دولتی
- ۶۶ ..... ۳-۲-۳-۳ گسترش به کارگیری بانکداری الکترونیک
- ۶۷ ..... ۱-۳-۲-۳ بانکداری الکترونیکی در سطح مشتری
- ۶۸ ..... ۲-۳-۲-۳ بانکداری الکترونیک در سطح بین بانکی
- ۷۰ ..... ۴-۲-۳-۴ تحولات قوانین و مقررات بانکی
- ۷۵ ..... فصل چهارم: معرفی مدل و تجزیه و تحلیل نتایج

۷۶	۱-۴ مشخصات داده‌ها و جامعه آماری
۷۶	۲-۴ برآورد شاخصهای تمرکز
۷۶	۱-۲-۴ برآورد نسبت تمرکز
۸۰	۲-۲-۴ برآورد شاخص هرfindal-هیرشمن
۸۲	۳-۴ ارائه و تخمین مدل پانزار - راس (P-R)
۸۲	۱-۳-۴ روش پانل دیتا
۸۴	۴-۳-۴ تصریح الگوی اقتصادسنجی
۸۴	۱-۴-۳-۴ متغیرهای مدل
۸۵	۲-۴-۳-۴ تخمین مدل
۸۶	۳-۴-۳-۴ آزمون F
۸۸	۴-۴-۳-۴ آزمون هاسمن
۸۹	۵-۴-۳-۴ آزمون واریانس ناهمسانی
۸۹	۶-۲-۳-۴ تخمین و تحلیل مدل
۹۴	۳-۳-۴ بررسی وجود یا عدم وجود تعادل
۹۶	۷-۳-۴ خلاصه
۹۸	فصل پنجم: خلاصه تحقیق و نتیجه گیری
۹۹	۱-۵ خلاصه تحقیق
۱۰۰	۲-۵ نتایج تحقیق

۳-۵ پیشنهادات تحقیق..... ۱۰۱

فهرست منابع

منابع فارسی..... ۱۰۳

منابع لاتین..... ۱۰۶

پیوستها

جداول اطلاعات بانکها..... ۱۱۱

جداول برنامه **EViews**..... ۱۱۶

جداول برنامه **STATA**..... ۱۲۵

فهرست جداول

جدول (۲-۱) شاخصهای تمرکز..... ۱۷

جدول (۲-۲) آماره h ۳۲

جدول (۲-۳) آماره **H**..... ۳۶

جدول (۲-۴) میزان آماره **H** در کشورهای منتخب..... ۴۱

جدول (۲-۵) میزان آماره **H** در کشور آلمان..... ۴۲

جدول (۲-۶) میزان آماره **H** در کشور لهستان..... ۴۵

جدول (۲-۷) خلاصه مطالعات صورت گرفته..... ۴۸

۶۹	جدول (۱-۳) اطلاعات بانکداری الکترونیک.....
۷۷	جدول (۱-۴) شاخص نسبت تمرکز.....
۷۷	جدول (۲-۴) نتایج نسبت تمرکز.....
۸۰	جدول (۳-۴) شاخص هرفیندال-هیرشمن.....
۸۰	جدول (۴-۴) وضعیت تمرکز.....
۹۰	جدول (۵-۴) تخمین مدل برای کل بانکها.....
۹۳	جدول (۶-۴) آزمون والد.....
۹۳	جدول (۷-۴) آزمون والد.....
۹۵	جدول (۸-۴) تخمین مدل تعادل.....
۹۶	جدول (۹-۴) آزمون والد.....

فهرست نمودارها

۱۵	نمودار (۱-۲) منحنی تمرکز.....
۲۶	نمودار (۲-۲) اجزای صنعت بانکداری.....
۳۷	نمودار (۳-۲) منحنی تقاضا.....
۳۸	نمودار (۴-۲) منحنی هزینه بلند مدت.....
۷۸	نمودار (۱-۴) (نسبت تمرکز برای ۴ بانک برتر).....
۷۹	نمودار (۲-۴) (نسبت تمرکز برای ۸ بانک برتر).....
۸۱	نمودار (۳-۴) نمودار شاخص HHI.....

کلیات تحقیق و اهمیت موضوع

۱-۱ بیان مسئله

صنعت بانکداری نقش حیاتی را برای تامین اعتبار، نظام پرداختها، انتقال سیاستهای پولی و برقراری ثبات مالی بر عهده دارد. در کشور ایران بانکها به علت فقدان بازارهای مالی گسترده، بسترهای نامناسب برای سرمایه‌گذاری خارجی و نرخ پایین پس‌انداز و سرمایه‌گذاری، نقش منحصر بفردی را در تامین مالی بنگاهها و همچنین رشد اقتصادی کشور ایفا می‌کنند. صنعت بانکداری در کشور ایران به شدت در اختیار دولت است، به طوری که در سال ۱۳۸۳، ۹۲/۱ درصد از بدهی بخش غیر دولتی به نظام بانکی مربوط به بانکهای دولتی و فقط ۷/۹ درصد مربوط به بانکهای خصوصی و موسسات اعتباری غیر دولتی بوده است. (نماگرهای اقتصادی، شماره ۳۷) دولتی بودن سیستم بانکی و مقررات حاکم بر این صنعت، موانعی بزرگ بر سر راه شکل‌گیری رقابت در این صنعت بوده‌اند.

در سالهای اخیر به ویژه در برنامه سوم و چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی بر افزایش کارایی و گسترش رقابت در اقتصاد ایران تاکید گردیده است. از آنجا که با گسترش رقابت در بازارهای مالی انتظار می‌رود هزینه‌ها کاهش یافته و کارایی افزایش یابد. (کلاسنس و لیون^۱، ۲۰۰۴: ۵۶۷) تلاش در جهت گسترش رقابت در صنعت بانکداری کشور و رهایی از اقتصاد دولتی مشاهده می‌شود. نمونه بارز این تلاشها، بازارگرایی برنامه‌های توسعه و سیاستهای کلی اصل ۴۴ قانون اساسی می‌باشد. در حال حاضر تغییرات گسترده‌ای در صنعت بانکی کشور همانند: افزایش بانکهای خصوصی، خصوصی سازی بانکهای دولتی و افزایش استفاده از بانکداری الکترونیکی در صنعت بانکداری کشور صورت گرفته است.

وجود نرخ تورم بالا و بی‌ثباتی اقتصادی یکی از نشانه‌های عملکرد ضعیف نظام بانکی کشور می‌باشد، از این رو پس از اجرای طرح هدفمندی یارانه‌ها یکی از اهداف اصلی دولت تحول در نظام بانکی کشور می‌باشد، اما پیش از هر تغییر و تحولی شناخت مناسب شرایط حاکم از بدیهیات می‌باشد، از این رو در این تحقیق سعی بر آن دارم به بررسی وضعیت رقابت در صنعت بانکداری کشور پردازم.

۱-Claessens, s & Laeven

از موارد دیگری که در ارتباط با گسترش رقابت در صنعت بانکداری مورد توجه است، تاثیر مثبت آن بر رشد می‌باشد که این موضوع در مطالعات تجربی، همانند مطالعه گمبرا و کترولی^۱ (۱۹۹۹) مورد تایید قرار گرفته است.

با توجه به موارد بیان شده، شناخت وضعیت رقابت در صنعت بانکداری (برای تصمیم‌گیری در طرح تحول نظام بانکی) و مشخص‌کردن اثرات تحولات نظام بانکی بر رقابت در صنعت بانکداری (شناسایی اثر بخش بودن اقدامات صورت گرفته در دهه هشتاد)، امری ضروری می‌باشد.

۱-۲ اهداف تحقیق

در این تحقیق به بررسی وضعیت رقابت در صنعت بانکداری کشور می‌پردازیم. از آنجا که روشها و دیدگاههای متفاوتی در زمینه رقابت و اندازه‌گیری رقابت در صنعت بانکداری وجود دارد، سعی شده است روشهایی که به طور گسترده در دنیا به کار گرفته شده است، مورد استفاده قرار گیرد.

اهداف کلی:

- ۱- ارزیابی وضعیت رقابت و انحصار در صنعت بانکداری کشور
- ۲- معرفی مدل پانزار - راس و محاسبه آماره H ، برای تعیین درجه رقابت در صنعت بانکداری کشور.

اهداف فرعی:

- ۱- معرفی شاخص های تمرکز و اندازه گیری آنها برای صنعت بانکداری کشور

۱-۳ سوالات تحقیق

۱. آیا بازار بانکی در کشور ایران به صورت رقابتی است؟
۲. آیا تحولات صورت گرفته در نظام بانکی باعث افزایش رقابت در صنعت بانکداری کشور گردیده است؟

۱-Cetorelli,n & Gambera,a

۴-۱ فرضیه های تحقیق

دولت از دهه ۸۰، با اجازه تاسیس بانکهای خصوصی و همچنین واگذاری بانکهای دولتی سعی در گسترش رقابت در صنعت بانکی و در نتیجه افزایش کارایی در این بخش از اقتصاد دارد. با توجه به مطالعات گسترده ای که در بسیاری از کشورها پس از موج خصوصی سازیها صورت گرفته، مشخص شده است، این تغییرات باعث افزایش رقابت در صنعت بانکداری می گردد. به عنوان نمونه مطالعات گسترده بیکر (۱۹۹۸-۲۰۱۰)، ونگ^۱ و دیگران (۲۰۰۶) در کشور تایوان و مکارچیان^۲ (۲۰۰۵) در کشور ارمنستان این امر را تایید می کنند که، با خصوصی سازی و افزایش تعداد بانکها رقابت افزایش پیدا می کنند. با توجه به این موارد ما انتظار داریم، با تغییرات صورت گرفته در نظام بانکی کشور شاهد گسترش رقابت در این صنعت باشیم. پس فرضیه های تحقیق به صورت زیر خلاصه می گردد:

۱. بازار بانکداری در کشور ایران به صورت رقابتی است.

۲. افزایش هزینه های بانکها بر روی نیروی انسانی باعث افزایش درآمد بانکها می گردد.

۳. افزایش هزینه های بانکها برای پرداخت سود سپرده گذاران باعث کاهش درآمد آنها می گردد.

۵-۱ روش تحقیق

این تحقیق یک تحقیق توصیفی تبیینی می باشد و در آن به بررسی وضعیت رقابت در صنعت بانکداری کشور ایران می پردازیم.

۱-۵-۱ روش تجزیه و تحلیل داده ها:

در این مطالعه درصدد ارزیابی رقابت و انحصار در صنعت بانکداری کشور ایران می باشم. برای رسیدن به این هدف از روشهای مرسوم اقتصاد صنعتی و اقتصاد خرد همانند؛ شاخصهای تمرکز استفاده می کنیم. در ادامه به معرفی مدل پانزار-راس^۳ که از روشهای اقتصاد صنعتی جدید می باشد، می پردازیم. برای استفاده از روش پانزار-راس، فرم تقلیل

۱-Wong,j & Fong,t

۲-Mkartchyan,a

۳-Panzar - Rosse

یافته درآمد را بر اساس متغیرهای مستقل قیمت‌های ورودی به کمک روش اقتصادسنجی پانل دیتا تخمین می‌زنیم و در آخر از جمع کشش‌های قیمت‌های ورودی تابع درآمد، آماره H را برای ارزیابی وضعیت رقابت در صنعت بانکداری محاسبه می‌کنیم.

برای بررسی و تخمین داده‌ها از نرم افزارهای $Stata$ ، $Eviews$ استفاده می‌شود.

۱-۵-۲ روش و ابزار گردآوری اطلاعات: داده‌های تحقیق مربوط به صورتهای مالی بانکهای کشور می‌باشد. این اطلاعات از گزارش عملکردهای بانکهای کشور که توسط بانک مرکزی انتشار می‌یابد، جمع‌آوری گردیده است.

۱-۵-۳ قلمرو تحقیق (زمانی ، مکانی ، موضوعی) : این تحقیق مربوط به صنعت بانکداری کشور ایران و ۱۹ بانک داخلی در دوره زمانی ۱۳۸۴-۸۹ می‌باشد.

صنعت بانکداری کشور جامعه مورد بررسی می‌باشد و در این تحقیق شامل ۱۹ بانک داخلی (۷ بانک دولتی و ۱۲ بانک خصوصی) که زیر نظر بانک مرکزی فعالیت می‌کنند، می‌باشد.

۱-۶ ضرورت تحقیق

ضرورت‌های انجام این تحقیق را به دو دسته ضرورت‌های قانونی و اقتصادی می‌توان تقسیم نمود. ضرورت اقتصادی این تحقیق مربوط به تاثیر مثبت رقابت بر کارایی و تخصیص بهینه منابع می‌باشد. از آنجا که تورم بالا و عدم ثبات اقتصادی از نشانه‌های ضعف در سیستم بانکی کشور می‌باشد، بنابر این شناسایی وضعیت رقابت در صنعت بانکداری کشور امری ضروری می‌باشد.

ضرورت‌های قانونی این تحقیق با توجه به تلاش‌های دولت برای گسترش رقابت مشخص می‌گردد. دولت در سال‌های اخیر تلاش‌های بسیاری را برای گسترش رقابت در صنعت بانکداری کشور به کار گرفته است، از جمله این تلاش‌ها: قوانین رقابتی برنامه‌های سوم و چهارم توسعه و نیز اجرایی شدن سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی می‌باشد. حال بعد از یک دهه خصوصی سازی و جازه تاسیس بانکهای خصوصی بررسی نتیجه بخش بودن این سیاستها امری ضروری می‌باشد.